

TEKST

Tjek på tekster ...

KANONEN

Navn og klasse:

Tjek på genren **Lyrisk**?

Lyrisk, som også kan kaldes for poesi, dækker over forskellige typer af "digtning". Du kender sikkert lyrik fra sangtekster, digte, raptekster osv. I dette forløb skal du arbejde med digtes opbygning, rim og sprog, og du skal lære om forskellige typer af digte.

1. Læs teksten om «Opbygning» og læs digtet højt.
2. Lav opgaverne til digtet.

Strofe 1

Hvorfor pjaske i regnvejr i bare tæer?	← Vers 1
Hvorfor lader du dog ikke bare vær'?	← Vers 2
Hvorfor tager du ikke dine røjsere på?	← Vers 3
Du har jo et par nye i farven blå.	← Vers 4

Strofe 2

Jeg pjasker kun barfodet i pytter, fordi	← Vers 1
jeg elsker at mærke kulden indeni.	← Vers 2
Nok er det kold, og min krop den segner,	← Vers 3
men hvem kan lade vær', når det regner?	← Vers 4

Opbygning af digte

Digte er opbygget af strofer og vers. Et digt kan have mange eller få strofer. Versene, også kaldet verselinjerne, kan også variere i længde.

Du bruger fx opbygningen, når du skal henvise til noget i digtet. Så kan du sige: «Det står i strofe 2, vers 3.»

a) Hvor mange vers er der i alt i digtet?

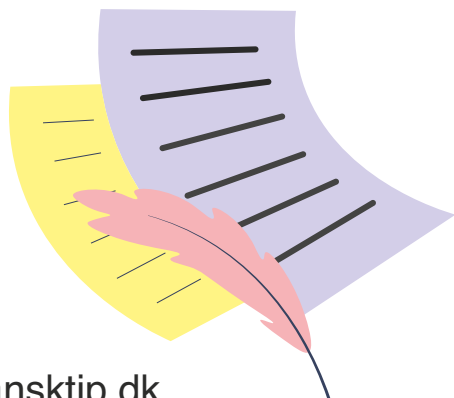
b) Læs strofe 1. Hvilke vers rimer med hinanden?

c) Læs strofe 2. Hvilke ord i strofen rimer?

d) Skriv én strofe fra et digt, du kender. Det kan være første strofe fra en sangtekst eller et børnerim:

e) Hvor mange vers er der i den strofe, du skrev?

f) Find ord i din strofe, der rimer, og sæt streg under dem.

Lær om **enderim**. I lyrik optræder der ofte rim, men det er ikke altid. Nu skal du lære lidt om de forskellige rimtyper, du kan møde i digte.

1. Læs om enderim.
2. Lav opgaverne om rim.

Enderim Når ordene sidst i hvert vers rimer, kaldes det for enderim.

Aben spiser sin store **banan**.
Han er da en sulten **bavian**.
Nu er han rigtig dejlig **mæt**
og også en lille smule **træt**.

Parrim Når det sidste ord i linjen rimer på det sidste ord i næste linje.

Aben spiser sin store **banan**. ← a
Han er da en sulten **bavian**. ← a
Nu er han rigtig dejlig **mæt** ← b
og også en lille smule **træt**. ← b

Krydsrim Når det sidste ord i hver anden linje rimer.

Kender du en lille **sang**, ← a
der handler om en **mus**? ← b
En mus, hvis hale er **lang**, ← a
og som bor i et ostehus. ← b

a) Læs rimordet. Find et navneord, udsagnsord og tillægsord, der rimer på ordet.

Rimord	Navneord	Udsagnsord	Tillægsord
have	Du får en gave	Har du øvet at stave	De små huse er lave
bide			
avis			næavis
bor			
kur			
våd		åd	
fløde			

b) Læs digtet og sæt streg under enderimene.

Fru Nielsen er nøgen fra maven og ned.
Hun glemte sin kjole, kom hurtigt afsted.

Nu står hun og fryser i bus nummer Ni.
På lår og ankler og lidt indeni.

En nederdel i nylon eller et stort flot skrud
havde varmet rart på fru Nielsens hud.

c) Er der parrim eller krydsrim i digtet?

d) Hvordan er digtet opbygget? (strofer/vers)

Lær om **bogstavrim**. I lyrik optræder der ofte rim, men det er ikke altid. Nu skal du lære lidt om de forskellige rimtyper, du kan møde i digte.

1. Læs om bogstavrim.
2. Lav opgaverne om bogstavrim.

Bogstavrim Når flere ord i samme vers starter med det samme bogstav (eller den samme lyd), kaldes det for bogstavrim. Et andet ord for dette er «alliteration».

Drivvåde dyner, der drypper den dag.
Drivvåde dyner til tørre på tag.
Drivvåde dyner, der drypper fordi ...
Ditte tisede i sin seng klokken ni.

- Stativ, stakit, kasket.
Synes Selma er svært at sige.

- Stativ, stakit, kasket.
Med mindre hun holder tungen lige.

a) Vælg ét bogstav. Det skal helst være et bogstav, der bruges i mange ord :)

Bogstav:

b) Udfyld følgende digte ved at skrive et ord med dit bogstav ud fra kravene under linjerne.

_____ og hans _____ er _____ fordi:
Drengenavn et dyr i ubestemt ental tillægsord i flertal

De _____ og _____ sammen hver dag klokken ti.
udsagnsord i nutid udsagnsord i nutid

c) Læs dit digt højt. Som du nok kan høre, er det på vej til at blive et bogstavrim, men det kan blive endnu bedre, hvis flere af ordene starter med det samme bogstav. Vælg et nyt bogstav og skriv det i kassen. Udfyld digtet med dit bogstav:

Bogstav:

_____ i _____, mens
tillægsord i flertal drengenavn udsagnsord i nutid navneord i bestemt ental

_____ i _____.
tillægsord i flertal pigenavn udsagnsord i nutid ord, der rimer på ordet ovenover

d) Prøv igen med et andet bogstav:

_____ i _____, mens
tillægsord i flertal drengenavn udsagnsord i nutid navneord i bestemt ental

_____ i _____.
tillægsord i flertal pigenavn udsagnsord i nutid ord, der rimer på ordet ovenover

Digt videre med **bogstavrim**. Du skal nu lave dit helt eget bogstavdigt.

1. Vælg først ét bogstav og udfyld skemaet med ord.
 2. Skriv et bogstavdigt, hvor du bruger så mange af ordene som muligt.
- De må gerne bøjes, så de passer ind i din tekst.

3 personnavne	3 steder (lande, byer)	3 tillægsord	8 navneord

3 udsagnsord 3 ting, der kan spises

Bogstavdigt

Tegning, der passer til

Nu skal du lære om de to digttypen «**Lyrisk digt**» og «**Episk digt**».

1. Læs om de to typer af digte.
2. Lav opgaverne til «I Danmark er jeg født».

Lyrisk digt

Et lyrisk digt beskriver subjektive følelser om fx en bestemt situation, en person eller et sted. Digtet er koncentreret om det, der opleves lige nu og et udtryk for den stemning afsenderen er i, og de følelser han/hun har.

Tillægsord (beskrivende)

Navneord Tidsløs Stemning
Følelser Billedsprog og metaforer

Episk digt

I et episk digt har vi en handling og et forløb. Digtet beretter om noget, der sker eller er sket. Det er ikke forfatterens holdning eller følelser, der er i centrum.

Udsagnsord

Handling

Fortællende

Et bestemt sted

Beskrivelser

Her er et eksempel på et lyrisk digt. Læs digtet og svar på spørgsmålene:

I Danmark er jeg født

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme.
Der har jeg rod, derfra min verden går.
Du danske sprog, du er min moders stemme.
Så sødt velsignet du mit hjerte når.

Du danske, friske strand
hvor oldtids kæmpegrave
står mellem æblegård og humlehave.
Dig elsker jeg! Danmark, mit fædreland!

(H. C. Andersen, 1851)

Opgaver

- a) Hvor mange strofer og vers består digtet af?
- b) Hvilken slags enderrim er der brugt i digtet?
- c) Sæt streg under ordene «jeg», «min», «mit» i digtet.

Opgaver

- d) Sæt ring om alle navneord i teksten.
- e) Sæt ring om alle tillægsord i teksten.
- f) Læs digtet højt tre gange.
- g) Hvordan kan du se, at digtet er et «lyrisk digt»?

Billedsprog og metaforer

Billedsprog bruges til at skabe indre billeder hos læseren.
Fx «... oldtids kæmpegrave står mellem æblegård og humlehave.»

Metaforer bruges til at forklare noget konkret på en abstrakt måde.
Fx «... Der har jeg rod ...» eller: «Du danske sprog, du er min moders stemme.»

Nu skal du arbejde med digttypen «Episk digt». Brug dine oplysninger fra s. 5.

I. Læs digtet og lav opgaverne.

Her er et eksempel på et episk digt. Læs digtet og svar på spørgsmålene:

Den første regent

Hvem var den først regent i det danske land?
Jeg har hørt, det var Hardeknud,
men er den historie egentlig sand?

Det kan også være hans søn, der hed Gorm.
Han er beskrevet i bøger og tekster,
han navn er kendt, og hans berømmelse enorm.

I dagens Danmark er regenten en kvinde.
Og vil du møde den gode majestæt?
På Amalienborg kan du sikkert hende finde.

Opgaver

- a) Hvor mange strofer og vers består digtet af?
- b) Hvilken slags enderrim er der brugt i digtet?
- c) Sæt streg under egennavnene i teksten.

Opgaver

- d) Sæt ring om alle navneord i teksten.
- e) Sæt ring om alle udsagnsord i teksten.
- f) Læs digtet højt tre gange.
- g) Hvordan kan du se, at digtet er et «episk digt»?

h) Prøv selv at skrive et episk digt på én strofe. Det kan være et digt om en begivenhed, et historisk sted, en by, et land eller noget, du selv har oplevet. Det kan være lidt svært, men prøv så godt du kan!

Digt

Tegning, der passer til

Haiku-digte er en særlig form for digte, der stammer fra Japan. Digtene skal ikke rime, men der er nogle andre krav, der skal opfyldes.

1. Læs om Haiku-digte.
2. Lav opgaverne.

Haikudigt

Haiku-digte handler ofte om store ting i livet (kærlighed, død, visdom) eller om årstiderne. «Reglerne» i et Haiku-digt er:

Der skal være tre linjer

Linje 1: 5 stavelser

Linje 2: 7 stavelser

Linje 3: 5 stavelser

Eksempel på Haiku-digt

Regnen pisker ned ← 5 stavelser
Vejret er koldt, klamt og mørkt ← 7 stavelser
Jeg drømmer om sol ← 5 stavelser

- a) Læs digtet og inddel ordene i stavelser.
- b) Hvad handler digtet om?

- c) Sæt ring om alle navneord i digtet.
- d) Sæt streg under alle tillægsord i digtet.
- e) Forsøg selv at skrive tre Haiku-digte, der handler om:

Solnedgang

At være glad

Venskab

Formdigt

I et formdigt arbejdes der med den konkrete form, digtet har. Digtet «ligner» altså noget. Hvis digtet handler om en hund, ligner digtet en hund. Se eksemplerne her på siden.

1. Lav selv et formdigt på skyen.
2. Lav flere formdigte. Du kan bruge skabelonerne, du kan få af din lærer.

